

o zemljiškem davku so sprva glasovali za predlog svoje večine v dotičnem odboru, kojemu je predsedoval knez Lobkovic; potem pa ko so posamezni paragrafi prišli v pretres, potegnili so naenkrat k nemškim liberalcem, ustavakom, ki zvečinoma ne zastopajo kmeta, ampak mestjane itd. ter so pomagali predlogom liberalcev k zmagi. Zakaj so to storili, tega nobeden ni izpo-vedal; še celo končni cenilni komisijoni bodo taki, kakoršnih si želé liberalci in njihov finančni vodja Chertek. Okoli 80 poslancev se je pred glasovanjem skrilo. Kmetski volilci so po nasvetih večine pričakovali postave, po katerej bi zemljiš-čnega davka toliko plačevali, kolikor bi mogli, a sedaj se jim bo ga nalagalo, kolikor bo finančni minister hotel imeti. Vsaj nam se tako zdi. Ker pa naše poslance poznamo kot poštene moze, zato mislimo, da so morali imeti tehtnih uzrokov za svoje nam še nerazumljivo glasovanje. Dalje se bojimo za složnost težko priborene večine v državnem zboru, če se kaj enakega še parkrat zgodi. Zlasti pri obravnavi proračuna bo treba složnosti brez ozira na male koristi za kaki kot. Glavna reč je, da dobi narodno-konservativna večina ministrske stole v oblast, sicer škoda, da se na Dunaji mudijo. — Liberalni ustavaki porabijo, kar le v roke dobijo, da bi naše poslance razdvojili. — Knez Lichtenstein in poslanec Lienbacher sta pismeni predlog vložila, naj se šolske razmere tako popravijo, kakor naše verske, нравne in narodne potrebe zahtevajo, šolsko obiskovanje pa se naj od 8 na 6 let skrči; predlog je podpisan tudi od naših slovenskih poslancev. — Minister Stremajer še ni odstopil; vsa reč je se zopet zavlekla. — Jud dr. Menger je zaropotal zoper česke škofo, zakaj tirjajo verskih šol; pravi, da hočejo med ljudi vsejati nemir in prepir med prebivalstvo, ki vse kar gori za brezverske šole. (No, se vé, le tisti, ki sami za vero ne marajo ali jo sovražijo). Menger vpraša ministre, kaj hočejo storiti zoper žu-ganje škofov? Pismo vprašanje podpisal je tudi mariborski Duhatsch in celjski Foregger.

Vnanje države. Zopet se mnogo govori o strahovitej vojski sred Evrope. Presilnih stroškov za vojaštvo ne more niti Bismarkova Nemčija pre-našati dalje nego par let. No, in v tem času se bode vojska sprožila. Uže sedaj Francozi skrbno vabijo Italijane in Ruse na svojo stran, Bismark lovi Italijane in Avstrijo — Rusi pa se baje za ta slučaj hočejo z Angleži popolnem porazumiti. Boj in tekmo-vanje začelo je se toraj uže s peresom in jezikom, na-posled bodo zagromele puške in kanoni. Bismarku očitajo sosed, da hoče Nemčijo raztegnuti od Severnega in Baltiškega do Jadranskega in Črnega morja. Vojakov za to ima najboljših 2 milijona mož. — Ruska carica vrnola je se v Petersburg, kder umira. — V Bajkošu blizu Carigrada podrla je se kosarna in zasula 500 turških oficirjev in vojakov. — Bolgarski knez se je podal k ruskemu carju. — Italijani so osnovali društvo, ki ima skr-

beti, da se Avstriji vzame Trst in Trident. — Švi-carji so izposodili 35 milijonov za vojaške po-trebe. — Švedi utrjujejo s šancami mesto Kristi-janijo. — Severna-Amerika namerava generala Granta tretjič izvoliti za predsednika.

Za poduk in kratek čas.

Kruci na Slov. Štajerskem.

(Spominki iz domače zgodovine.)

III. Vsled sijajnih zmag slavnega Evgena bila je Ogerska rešena turškega jarma, pa Ogri so kazali za to malo hvaležnosti. Zavolj nekterih malenkostij začelo je po vsej deželi v novič vreti in vsak čas bilo se je bati nove vstaje, kajti ne-zadovoljnost, ki so jo francoski najemniki natihoma podpihovali, dokipela je do vrha. Tudi poglavar nezadovoljnih trum se je kmalu najšel in sicer Franc Rakoczy II.

Ko je Tököly-jeva trdnjava Munkacz l. 1688 se vdala, prišel je Rakoczy s svojo materjo, He-leno Zrinsko, na Dunaj. Od tam ga je mati na Česko poslala, kder je pet let šolo marljivo obis-koval. Potem je prevzel oskrbovanje svojih velikih posestev na Ogerskem ter se l. 1696 oženil s hčerko Hessen-skega kneza Karola. Bival je deloma na Dunaji, deloma na svojih grajščinah na Ogerskem. Prvikrat mu je skušnjavec se približal v osebi francoskega poslanca Villars-a, ter ga nagovarjal, naj se zoper cesarja spunta, vsaj mu bo francoski kralj pomagal. Rakoczy bil je črez vse časti-lakomen in bi postal kaj rad knez Sedmograški. Vdal se je toraj in začel se s Francozi pogajati. Toda nek oficir je vse ovadil in mesenca maja l. 1701 bil je Rakoczy na svoji grajščini nenado-ma vjet in v Novomesto v ravno tisto ječo pripeljan, v kateri je pred 30 letmi moral jegov dedek, grof Zrin-ski, zavolj veleizdaje smrt storiti. Jegov svetovalec, — duša celej zaroti, — nek Bercezenyi utekel je srečno na Poljsko. Šest mesencev je Rakoczy v ječi premišljeval spremenljivost posvetne časti ter bi bil prišel gotovo ob svojo glavo, ko bi ne bil po prizadevanji svoje soproge, ki je straže pod-kupila, srečno iz ječe utekel. Preoblečen v prosto vojaško oblačilo šel je po noči iz mesta; pri mest-nih vratih čakal ga je konj, ki ga je do Donava zanesel, tam pa brodnar, ki ga je zapeljal črez reko. Srečno je prišel na Poljsko, kder mu je francoski poslanec priskrbel varno zavetje, med tem, ko so ga doma zavolj veleizdaje obsodili k smrti in pograbili jegova posestva.

Z malo konjenikov prikazal se je l. 1703 Rakoczy na ogerskej meji in mahoma je po vsej deželi švignil plamen silne vstaje. Cele trope ne-zadovoljnežev so od dneva do dneva naraščala *). Ž njo je premagal pravlehko cesarsko armado in užugal več trdnjav; in zdaj so se mnogobrojne trume, kot mogočna reka, kedar jej se korito stesni,

*) Dr. J. B. Weiss Weltgeschichte V. 1034.

razlile pogubonosno na vse strani in pridivjale zopet na Štajersko in tudi Slovenski kraji med Muro in Dravo morali so čutiti besnost divjih Krucev. Blizu 30.000 ogerskih puntarjev pod večimi vodji je ropalo in požigalo pri Sali, Borovji, Fridbergu in Dekanovcih — da, ona truma teh divjakov pod Karolyijem prirazbija celo do Dunaja. Posrečilo se je sicer enega vodjo puntarskih čet, Forgacha, premagati, ali grof Heister te zmage ni daleč porabil in tako je ostalo brez vsakih nasledkov. Razškrupljene trume so se kmalu zopet zbrale ter še drzneje ropale. V dveh večih oddelkih prebrodili so Kruci l. 1704 Muro in sicer v Medjimurji in pri Veržeji ter se utaborili v Nedešču in v Veržeji, od koder so se v manjših trumah sem in tje razškrupili in ropali.

Oni pri Veržeji so kmalu, povodnji enako, se razširili čez rodovitno Murško polje ter vstanovili na Moti, v Braneku in Razkržu manjše tabore, v ktere so spravljali naropane reči. Ker v Ljutomeru pogumnega in neprestrašenega župnika Porata več bilo ni, ki bi farmane navduševal, se Kruce v začetku tam nihče ni upiral. Prav lahko so toraj Ljutomer oropali in užgali. Tudi v ondotno cerkvo so vdrli in pobrali vse dragocenosti; potem so planili, kakor bi bili od hudiča obsedeni, nad altarje in svete podobe. Vse po cerkvi so razdajali in podrli, na kup znosili in sežgali; v oropano in izpraznjeno cerkev pa so postavili svoje konje. Kolika oskrumba brez ozira na neizmerno škodo! Da taki divjaki tudi farovžu niso prizanesli, se razumeva samo ob sebi. Takratnemu župniku Andreju Vizer so poropali, požgali in vkončali raznoteri reči za 4351 gld.; kaplana Matijo Kosi, ki se je nekoliko protivil, ko so mu pobrali ves imetek, — so pa kar zvezali in seboj vlekli. Izpustili so ga sicer, toda jegovih reči, vrednih 455 gld. mu niso nazaj dali*). Sploh je škoda, ki so jo Ljutomeržani takrat trpeli, grozno velika. Cenili so jo na 40.234 gld.

Od tržana šli so Kruci nad kmeta in tako so se godile tudi po vesnicah zunaj Ljutomera žalostne in grozovitne reči. To nam potrdijo razni zapisniki iz onih časov, iz katerih naj tukaj samo neka malega sledi.

Na Moti so Kruci vzeli 42 konj, več ko 130 goved in 60 svinj; razun tega še 108 panjev, slanin in svinjskega mesa za 140 gld., 72 korcev zrnja, sočivja in moke, 18 štrtinjakov vina, oblačila, platna, blazin in druge enake robe za 630 gld. vozne sprave in pohištva za 300 gld. in 141 vozov sena. Iz Stročjevesi so odgnali 39 konj, 94 goved in 154 svinj ter odpeljali in odnesli 41 panjev, slanin, svinjskega mesa in začimbe za 360 gld., moke, sočivja in zrnja s tem vred, kar je bilo na njivah vkončano, za 914 korcev, 13 štrtinjakov vina in jesiha; oblačila, platna, vdelenih koš, preje, prediva, s tem vred, kar je zgorelo, za 580 gld.; vozne sprave, plugov, bran, orodja

in pohištva s tem vred, kar je zgorelo, za 630 gld. sena in otave 128 vozov in 6 kop škop. Tudi Pristovčanom so skoraj vse pobrali. Vzeli so jim 24 konj, 43 goved, 115 svinj, 47 panjev, slanin, klobas in svinjskega mesa za 70 gld., 460 korcev zrnja, sočive in moke, (mak, ktere imajo še denešnji, so jim pustili), 4 štrtinjake vina; oblačila, obutala, vdelenih koš, platna in druge robe za 280 gld., vozne sprave za 480 gld., sena in otave s tem vred, kar je zgorelo, 125 vozov. Na Cvenu so odgnali gospodarjem 50 konj, 76 goved in 100 svinj ter vzeli 40 rojev, svinjskega mesa, slanin in zabele za 170 gld., 142 korcev zrnja, 11 veder vina, oblačila, platna, blazin, preje za 360 gld., vozov in vozne sprave, orodja in pohištva za 387 gld. — Tudi lepi Cvengradič so do čista oropali in napravili škode za 11.500 gld., potem so ga še užgali, da je postal tužno pogorišče in razvalina.

Enako so divje trume razbijale in ropale tudi v Križevcih, Ključarovcih, na Grabah, v Pernoslavcih, Cezanjevcih in po drugih vesnicah in česar tolovajska druhal ni mogla sama odnesti, morali so ji kmetje v jene tabore zapeljati. Posamezne trope teh divjakov so razbijale tudi po vinogradih ter prihrule celo v spodnje Slovenske gorice. In po hribih in dolinah se je zaslišal prestrašenih prebivalcev krič: „Bežite, bežite! Kruc pride, rebelija bo!“ Naglo so zakopali, kar je bilo dragocenejšega in zbežali proti Mariboru. Kajti Kruci niso samo ropali in žgali, temuč tudi z ljudmi grozovitno ravnali. Nekatere so postreljali, druge smrtno zbili; enim so posekali roke ali noge, drugim porezali ušesa in nose, nekatere so do nagega slekli in nezaslišane hudobije z njimi uganjali, z eno besedo: delali in divjali so kakor Turki.

(Dalje prih.)

Smešničar 7. Mož je imel bogato pa hudo ženo, ki ga je večkrat natepla. Vendar tega ni dal za živi svet komu veljati. Nekokrat uide razdraženej ženi pod veliko mizo, ko nenadoma sosed v sobo ustopi. Začuden vpraša ta, zakaj pod mizo sedi? Jezon mu zavrne mož: „kaj to tebi mar, jaz sem tukaj gospodar in lahko sedim, kder koli hočem.“

Razne stvari.

(Stradajočim Istrijanom) darovali so: č. g. J. Sorglechner 2 fl., farni urad sv. Petra v Savinjske dolini 12 fl., zbirca v Cirkovicah po č. g. župniku M. Korošcu 9 fl., Videmčani po č. g. kaplanu F. Nendelnu 15 fl. 50 kr. Podgorčani po č. g. župniku J. Severju 5 fl. č. g. špiritual Fr. Ogradi 5 fl., č. g. J. V. 2 fl., č. g. ravnatelj J. Skuhala 2 fl., č. g. dekan Bohine v imenu č. g. Petra Cizeja 3 fl. Jareninska šolska mladež (10 fl.) in drugi dobrotniki po č. g. kaplanu F. Pignarju 40 fl., g. Buduar 2 fl., neka tombola 4 fl., g. Jož.

*) Gašp. Adlešič, dnevnik.